

Matei-Romeo Pitulan

JURNAL DE BIBLIOTECĂ
Îndreptar spre lectură...
din cărți adunate și într-o carte iarăși date

Prefață de Zoe Dumitrescu-Bușulenga

*

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2019

In memoriam

Doamnei Zoe Dumitrescu-Bușulenga

La Putna plouă mărunț și suflă un vânt rece. De jur-împrejur, dealurile au căpătat o culoare verde întunecată. Norii grei, amenințători, încărcați de apă, acoperă cerul.

... „Și-i frig, și burează”...

După o noapte de călătorie cu trenul, tristețea îmi alungă oboseala și mă alătur tinerilor călugări care poartă siciul doamnei prof. acad. Zoe Dumitrescu-Bușulenga din paraclis în biserica Mănăstirii Putna...

Slujba religioasă este oficiată de I.P.S. Pimen Suceveanul, arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților și de arhimandritul Melchisedec Velnic, starețul Mănăstirii Putna, aflați în fruntea unui sobor de preoți. Tulburătoare sunt cele două momente din ceremonialul slujbei: nașterea, tainica hirotonisire a unui tânăr diacon și renașterea, moartea Zoei Dumitrescu-Bușulenga și înălțarea la ceruri a măicuței Benedicta. Benedicta este numele monahal primit de doamna profesor în legământul religios ascetic ortodox.

În ultimii ani, doamna profesor a trăit retrasă în căsuța ocrotită de „codrii de aramă” și în „mândra glăsuire a pădurii de argint” de la Mănăstirea Văratec...

La 23 martie 2006, la sfârșitul discuțiilor pe marginea „Jurnalului de bibliotecă”, doamna profesor îmi dăruiește Noul Testament și mă sfătuiește, cu înțelegerea și răbdarea duhovnicească a măicuței Benedicta, să recitesc, încă o dată, cu atenție, Evangheliile și Psalmii și după aceea să-mi corectez textul. Avea dreptate. În ultimii ani, documentele pe care am lucrat erau destul de „amestecate”, procurate din diverse arhive și provenind din surse uneori îndoielnice și provocatoare. Dar acum, toate acestea nu mai au nici o importanță, magic și tainic este versetul subliniat de măicuța Benedicta care pentru mine,

va fi, fără doar și poate, un fără de preț document testamentar. Iată textul ales din Evanghelia după Ioan, cap. 14, versetele 30 și 31: „Nu voi mai vorbi multe cu voi, căci vine și stăpânitorul acestei lumi și el nu are nimic cu Mine; dar ca să cunoască lumea că Eu iubesc pe Tatăl și precum Tatăl Mi-a poruncit, așa fac. Sculați-vă, să mergem de aici!”

După Sfintele Sărbători ale Paștilor, sănătatea doamnei profesor are un moment de respiro, dar nu este decât liniștea de dinaintea furtunii... Măicuța străbate ultimii pași ai durerii și ai suferințelor trupești cu multă împăcare duhovnicească și vineri, 5 mai 2006, Benedicta își află, în sfârșit, pacea și mântuirea urcând în casa Domnului...

A parcurs toate treptele universitare, inclusiv docența, ocupând funcția de șef de catedră la Universitatea din București, până în anul 1982. Director al Institutului de Istorie și Teorie literară „G. Călinescu” al Academiei Române din 1973 până în anul 1990, când este numită Director al Academiei Române din Roma, având rang de ambasador.

Vicepreședinte al Academiei Române, membru al Academiei Britanice Europene, al Academiei Europene de Științe și Arte din Paris, a fost distinsă cu numeroase premii și ordine naționale și străine, printre care vom aminti: Gottfried von Herder (Universitatea din Viena), „Ordine al Merito della Repubblica Italiana” în grad de Comandor, Ordinul bulgar Chiril și Metodiu cl. I etc.

Pentru istorie trebuie să scriem că, dacă azi avem biserică ortodoxă și la Roma, acest fapt este rezultatul trudei, luptei și perseverenței doamnei profesor, care a ctitorit prima capelă ortodoxă (încă din anul 1992) în cadrul Academiei Române din Roma, cu binecuvântarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist.

După multe contacte diplomatice și întâlniri cu reprezentanții Bisericii Catolice și cu parohul anglican, s-a îngăduit, pentru o bună perioadă de timp, celebrarea slujbelor religioase pentru românii din diaspora, într-o capelă a Bisericii Anglicane

All Saints' Church (di Ognissanti), în via del Babuino nr. 153 (Campo Marzo), din Roma.

Mult mai târziu și după multe osteneli, în sfârșit, în biserica Santa Maria Scala Coeli, preotul monah Iuvenalie Ionașcu, trimis de PS Calinic, episcopul Argeșului și al Muscelului, avea să sfințească altarul primei Parohii a Bisericii Ortodoxe Române, închinată „Ioan Cassian”, din Roma...

Biserica Santa Maria Scala Coeli construită între anii 1582-1584 din voința cardinalului Alessandro Farnese, declarată monument istoric-religios, opera „cinquecentesca” a lui Giacomo della Porta, face parte din complexul monahal al Abbazia Trappista delle Tre Fontane, locul unde a fost decapitat Apostolul Pavel.

Visul doamnei profesor se împlinise...

Deși timpul era ploios și rece, doamna profesor nu-și mai găsea tihna și a decis să plece grabnic la Văratec. Era, dacă îmi amintesc bine, cu două săptămâni înainte de Duminica Învierii Domnului, din luna aprilie 2006... Timpul nu mai avea răbdare și măicuța Benedicta știa mai bine decât noi toți de pregătirea rânduielilor creștinești ale drumului pe care urma să-l facă la împlinirea sorocului „îndrăznind apropierea de Dumnezeu-Tatăl cu deplină încredere” în taina mărturisirii...

Înainte de plecare, doamna profesor m-a binecuvântat și, în drum spre ieșire, m-a prins de mână și, privindu-mă în ochi, mi-a spus: Romeo, ține minte sfatul și canonul „dăruit” mie de un bătrân călugăr: „Doamnă Profesor, când veți fi în restriște și îndoială, când veți avea suferință și boală, necaz sau bucurie, aprindeți o lumânare, o singură lumânare și pentru sufletul neprihănit și mult pățimit al lui Mihai Eminescu”.¹

Din acea zi de duminică de la Putna, 7 mai 2006, voi aprinde, alături de lumânările întru pomenirea strămoșilor, moșilor (Moise și Maria, Matei și Domnica) și a tatălui meu (Paraschiv), încă două lumânări pentru lumina, pacea și mântuirea sufletului ales al măicuței Benedicta și a sufletului nepereche al bădiței Mihai... Pentru că așa cum a scris

Vintilă Russu-Sirianu: „În fiecare casă de rumân, chipul lui Eminescu se cuvine să stea între două candelă, ca o icoană sfântă”.

În timpul slujbei religioase, gândurile îmi erau tulburate de amintiri... Înregistram automat acordurile grave ale muzicii militare... Apoi s-a lăsat liniștea reculegerii străpunsă brutal de salvele de onoare și, la sfârșit, de zgomotul sec și inegal al bulgărilor de pământ care cădeau peste sicriul maicii Benedicta.

Lumea se retrăgea în tăcere, copiii și femeile bătrâne primeau colaci, pâinici și covrigi împărțiți de tinerii călugări...

Liniștea cobora pe nesimțite la Putna odată cu întunericul din jur-împrejurul dealurilor...

Ploaia continua să cadă, parcă se învârtoșise aducând cu ea un frig bacovian...

...,„Și plouă cum n-am mai văzut”...

Nici nu știu cum am călătorit pe drumul de întoarcere... Ajuns acasă, m-am așezat în fotoliu și am răsfoit romanul lui Tolstoi, „Învieră”. Era cartea pe care o reciteam când a sunat telefonul de la Văratec în ziua de vineri, 5 mai 2006...

În jurnal copiez finalul cărții: „Abia am dus la capăt un lucru, și începe altul... Din acea noapte, începu pentru Nehliudov o viață cu totul nouă... pentru că tot ce i se întâmplă de atunci capătă pentru el cu totul alt înțeles decât înainte... Cum se va încheia această nouă perioadă a vieții lui, o va dovedi viitorul”.

Ce anume i se va fi întâmplat „de atunci”, nu ne este dat să știm...

Duminică, 7 mai 2006, a 5-a după Sfintele Paști
(a Samarinencii)

*Mi-am început viața așa cum, fără îndoială,
mi-o voi sfârși: în mijlocul cărților.*

Jean-Paul Sartre

*Dintotdeauna am simțit nevoia să-mi fac viața praf.
Acum n-a mai rămas mult – și tot nu mă las...*

Livius Ciocârlie

Regret nespus, dar acum este prea târziu, deoarece la începutul anului 1996, cuprins de furia și disperarea neputinței, într-un gest nesăbuit, am aruncat în apele Tibrului pagini din Jurnalul meu pe care, până la acel nefericit moment, le păstrasem cu încrâncenată taină și trufașă dragoste... Atunci, apele Tibrului au dus cu ele tot ceea ce îmi aducea aminte de zilele și nopțile din 21-22 decembrie 1989 și de tot ceea ce a urmat după, timp de 6 ani, până în 21 decembrie 1995...

Dar, pentru a se înțelege gestul meu, va trebui să povestesc ceea ce s-a întâmplat până la acel trist episod...

Atunci, în 21 decembrie 1995, am fost chemat la Minister...

Sosisem cu o zi înainte, dând curs unei invitații din partea „Asociației Ecoforum – Clubul Tinerilor Eroii”, semnată de ing. Gheorghe Muscalu, pentru a participa la festivitățile organizate în memoria evenimentelor din decembrie 1989.

La M.A.E., în locul unei întrevederi de rutină, mă aștepta o surpriză mai mult decât neplăcută. M-am trezit, fără ca măcar să fi fost prevenit, în fața unui „linșaj decizional” pe care nu numai că nu-l meritam, dar nici măcar nu-l puteam înțelege... Intrasem timid în birou, după ce așteptasem afară mai bine de... 58 de minute. Și, fiindcă în birou nu exista niciun alt scaun decât fotoliul lui Q, care mă chemase, am rămas în picioare. Nu a trebuit să aștept mult, nici nu m-am dezmeticit bine, că asupra mea au și început să curgă acuzațiile, insultele și reproșurile că eu aș fi fost pur și simplu vinovat de ceea ce se întâmplase în decembrie '89, că eram un golan nenorocit, că am colportat cu derbedeii, că am destabilizat sistemul, Piața Universității... minerii... Și, chiar acum, în Minister sunt aceste pușlamale care, ajunse la post, fac

Matei-Romeo Pitulan

JURNAL DE BIBLIOTECĂ
Îndreptar spre lectură...
din cărți adunate și într-o carte iarăși date

Prefață de Zoe Dumitrescu-Bușulenga

**

EDITURA VREMEA
BUCUREȘTI
2019

Coperta: Silvia Colfescu
Redactor: Silvia Colfescu
Lector: Alexandra Ciuciulin
Tehnoredactori: Cristina Cantacuzino, Dan Amza

Copyright © 2019 Matei-Romeo Pitulan
Copyright © 2019 Editura Vreamea pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României PITULAN, MATEI ROMEO

Jurnal de bibliotecă : îndreptar spre lectură... din cărți adunate și într-o carte iarăși date / Matei-Romeo Pitulan ;
pref. de Zoe Dumitrescu-Bușulenga. - București : Vreamea, 2019
2 vol.

ISBN 978-973-645-934-4

Vol. 2. - 2019. - ISBN 978-973-645-936-8

I. Dumitrescu-Bușulenga, Zoe (pref.)

821.135.1

Speranța este visul omului treaz.
Sf. Grigore din Nazianz

... Forse l'errore della mia vita consiste nell'aver abbandonato il villaggio assolato e polveroso dove sono nato e dove sogno di trovarmi quasi ogni notte.

(Poate eroarea vieții mele constă în faptul că mi-am părăsit satul însorit și colbuit unde m-am născut și unde visez să mă regăsesc în fiecare noapte.)

Vivir para contarla
(A trăi pentru a-ți povesti viața)

Márquez

Gabriel García Márquez, scriitor columbian, ziarist de profesie și născut pentru a fi povestitor, a cunoscut celebritatea după apariția romanului său, „Un veac de singurătate”, publicat și tradus în întreaga lume. Romanul descrie epopeea unei familii sud-americane de-a lungul unui secol.

În anul 1982, Márquez a primit Premiul Nobel pentru Literatură.

Azi prezentăm cititorilor tulburătoarea „istorie secretă a capodoperei” prelucrată după mărturiile autorului: „De mult timp, mă chinuia ideea unui roman «fără egal», nu numai divers de ceea ce am scris până acum, dar și divers de ceea ce am citit până la această dată”. Neliniștit, trăia o stare febrilă, pe care nu și-o putea explica: „La începutul anului 1965 conduceam, aparent relaxat, mașina, eram împreună cu soția mea, Mercedes, și cu cei doi copii și ne îndreptam în acel sfârșit de săptămână spre Acapulco. Fără motiv, m-am simțit fulgerat interior atât de intens și tulburător, că abia am avut timpul necesar să evit un stupid accident de circulație”...

„Pe plajă, nu am avut nici un moment de liniște. Marți, când m-am întors în Città del Messico, m-am așezat imediat la

masa de scris. Fraza de început nu am reușit s-o mai controlez și am expediat-o într-o clipită.”

De la scrierea primei fraze, Márquez nu s-a mai oprit din scris nici măcar pentru o zi, intrând într-o transă devastatoare care l-a ținut până la ultima frază a romanului. În romanul său, satul Macondo cât și familia Buendia vor sfârși în „ruină”... În primele luni parcă îi lipsea timpul necesar pentru a putea scrie tot ceea ce „acumulase” în sine. Lucra cu disperare până noaptea târziu abandonându-se scrisului și încercând totuși, pe furate, să-și respecte ritmul de viață. În acest timp, Mercedes, soția sa, se înhăma la eforturi deosebite pentru rezolvarea obligațiilor de familie, substituindu-se soțului „hăituit de manuscris”. Obține cu destulă dificultate mici credite bancare fără de care familia nu ar fi putut plăti datoriile curente la drogherie și măcelărie... Dar, după acest aparent echilibru financiar, multe „obiecte și lucruri” și chiar bijuterii de familie vor fi amanetate la „Monte di Pietà”...

Pentru Márquez, una dintre problemele spinoase era hârtia de scris. Autorul avea obiceiul ca ori de câte ori găsea nereușită o frază sau descoperia greșeli gramaticale să nu corecteze textul ci, furios, să mototolească hârtia și să o arunce la coș. Astfel, Mercedes trebuia să dea jumătate din suma destinată gospodăriei pentru achiziționarea „munților de hârtie”. Păguboasa deprindere îl oprea totuși pe scriitor să folosească hârtia de indigo...

Disperați, în efortul făcut pentru a putea supraviețui, Márquez și Mercedes se hotărăsc să amaneteze și ultimul „obiect”: automobilul nou abia cumpărat. Din fericire, bunul și credinciosul lor prieten, Carlos Medina, îi salvează și se obligă să le plătească toate cheltuielile restante, acoperind, cât va fi posibil, și plățile curente ale familiei. Ca o ironie a sorții, abia după trecerea anului, odată cu sfârșitul dificultăților și mult după publicarea romanului, Márquez și Mercedes au aflat că, pentru a reuși să le acopere datoriile, prietenul lor, Carlos, își amanetase propria mașină. În tot acest timp, prietenii lor îi

vizitau în fiecare seară aducându-le tot ce le era necesar traiului de zi cu zi. Mercedes nu i-a vorbit niciodată lui Márquez de subterfugiile, artificiile contabile și nici de alte demersuri întreprinse pentru obținerea împrumuturilor până în luna martie a anului 1966, la un an de la data la care autorul începuse scrierea romanului. Experiența câștigată în anul de practică, cât și ritmul autoimpus i-au întărit lui Márquez convingerea că va reuși să-și termine romanul în cel mult șase luni. Astfel, în scurt timp, din drepturile de autor s-ar fi putut achita măcar chiria, pe care proprietarul o considera „deja o sumă enormă”. Pentru vizitele medicale, doctorul (o persoană foarte distinsă) fusese convins să mai aștepte încă onorariul, pentru că, oricum, cuvântul doamnei Mercedes era o garanție.

Următoarele luni au fost pentru toți fierbinți: prietenii, care cunoșteau foarte bine situația financiară critică a familiei, încercau cu eforturi deosebite să mențină ritmul creativ al lui Márquez și căutau, pe cât le era posibil, să nu fie implicat în treburile cotidiene de uzură. În acest moment, romanul fiind destul de bine conturat, Márquez își permite luxul de-a povesti prietenilor săi despre proiectele viitoarelor scrieri, improvizând teme noi. Spre sfârșitul lui august 1966, Márquez termina, liniștit și mulțumit, finalul romanului. Excluzând fotocopierea și neîntrebuințând indigoul, manuscrisul original al romanului număra, totuși, peste două mii de pagini.

Un noroc a fost descoperirea dactilografei Esperanza Araiza. Neuitata Per, cea care a jucat un rol important în „rescrierea” operelor marilor scriitori latino-americani, Carlos Fuentes și Juan Rulfo, și a scenariilor lui Luis Buñuel, a început dactilografierea versiunii finale a romanului. Araiza a trebuit să se chinuiască serios, fiindcă manuscrisul, fiind „una brută copia”, avea prima versiune scrisă cu cerneală neagră, iar corecturile cu cerneală roșie (în vederea evitării eventualelor confuzii). Dar toate aceste piedici nu erau un obstacol de netrecut pentru o dactilografă plină de curiozitate privind textul care o cucerise și o fascinase în același timp, acceptând

să fie plătită cu ce se putea, restul urmând a fi achitat când se vor primi drepturile de autor. Araiza reușea să dactilografieze un capitol pe săptămână dându-l apoi scriitorului pentru control și corecturi. Romanul s-a redus în acest mod, ca volum, la aproape jumătate din cât cuprindea manuscrisul inițial...

...Mai târziu, la câțiva ani de la publicarea romanului, Araiza a povestit autorului întâmplarea nefericită când paginile unice ale capitolului trei au fost scăpate într-o baltă de noroi pe când cobora din autobuz. Atunci ploua torențial și Araiza, îngrozită, a reușit totuși să culegă toate paginile risipite și îmbibate de apă, cu scrisul abia lizibil, încercând să le usuce acasă cu fierul de călcat... Preocuparea lui Márquez era de a menține ritmul scrisului său cu acela al dactilografierii capitolului următor, paginile urmând a fi predate de el la fiecare sfârșit de săptămână, respectiv sâmbăta.

Scriitorul a primit, tot în acele zile, o scrisoare de la reprezentantul editorial sud-american, Paco Porrúa, prin care-i cerea acordul pentru a-i publica romanul. Márquez comunică acceptul și îi propune editorului manuscrisul romanului pe care i-l putea expedia imediat. Paco Porrúa, încântat și fiind un tip practic, îi trimite lui Márquez un cec în valoare de 500 dolari ca drepturi de autor în contul viitorului contract.

Transcrierea romanului la mașina de scris, cuprinzând trei copii la indigo, va fi datorat efortului extraordinar al Araizei și a fost gata trei săptămâni mai târziu. Primul cititor al manuscrisului, înainte ca acesta să fie expedit spre publicare, a fost Alvaro Mutis.

În ceea ce privește titlul dat cărții, „Un veac de singurătate”, autorul nu își amintește nici unde, nici când și nici cum i-a venit în minte acesta, iar ceea ce este și mai surprinzător este că nici prietenii și nici cei care i-au stat prin preajmă n-au reușit să-și amintească ceva în acest sens...

Când au primit primul exemplar al romanului, publicat în iunie 1967, Márquez și Mercedes au distrus manuscrisul plin de adaosuri și corecturi după care buchisise și copiasse

la mașina de scris neprețuita Araiza. N-au salvat nici măcar capitolul al III-lea cu scrisul ilizibil, întinat de noroi și ud de apa ploii... Acesta n-a fost nicidecum un gest copilăresc și necugetat sau un gest premeditat ce-ar fi ascuns o teribilă modestie. Autorul a recunoscut clar și cinstit, justificându-se: „Nu am vrut să se descopere trucurile secrete ale dăltii cu care am cioplit cuvintele”.

Copia șpalturilor bune de tipar, trimisă de editură și corectată de autor, Márquez a dăruit-o bunului său prieten Luis Alcoriza, la eveniment fiind prezent și celebrul regizor Luis Buñuel. Șpalturile, ca semn de recunoștință și prețuire, poartă următoarea dedicație: „A Luis e Janet, una dedica dell'amico che piu vuole bene in questo mondo”, anul 1967. Semnat: Márquez.

Optsprezece ani mai târziu, când romanul fusese demult confirmat ca fiind unul din capodoperele literaturii universale, cu ocazia unei reuniuni prietenești, Janet Alcoriza și-a amintit de copia șpalturilor bune de tipar și, scoțând-o dintr-un cufăr prăfuit, i-a arătat-o lui Márquez cu vădită emoție și venerație, spre marea surprindere a tuturor celor prezenți. Glumind, cineva ar fi remarcat că „acele pagini i-ar fi putut îmbogăți pe soții Janet și Luis Alcoriza”. Replica lui Janet, demnă de regatul Toledo, din care aceasta provenea, nu s-a lăsat mult așteptată: „Eu prefer să mor decât să vând această bijuterie dăruită mie de un adevărat prieten”... Profund emoționat, Márquez a adăugat, lângă prima sa dedicație, în semn de prețuire și cu aceeași pană cu care a scris romanul: „confirmat, 1985, Gabo”...

Retras la Cuernavaca, Luis Alcoriza a murit în anul 1992 la vârsta de 71 de ani. Janet Alcoriza a continuat să trăiască înconjurată de prieteni, supraviețuindu-i soțului său doar șase ani.

Luis Hector Delgado, adoptat ca propriul fiu al soților Alcoriza și desemnat prin testament de aceștia ca moștenitor legal și de drept al șpalturilor romanului, a avut de îndeplinit o